

I. N. J.

DISSERTATIO GRADUALIS

De

DIÆTA STU- DIOSORUM,

Quam

Annuente Amplissima Facult. Philos.

PRÆSIDE,

HENRICO HASSEL,

Eloq. Profess. & h. t. A. C. Rect.

In Acad. Aboënsis Auditorio Maximo

horis diei 25. Junii a. m. solitis

Ao. MDCCXXXV.

Examinandam sifit

CAROLUS F. MENNANDER

Andr. Fil. O-Botn.

A B O Æ.

Exc. Joh. Kiämpe, R. Ac. Typ.

Dra m. Henricus

CONSPECTUS.

- §. I. Necessitatem observationum zoologiarum in diata probat.
- §. II. Quo modo infantes tractandos suadeas natura, exponit.
- §. III. Quo modo pueri sine educandi inquirit.
- §. IV. De selectu Studiosorum instituendo agit.
- §. V. Morbos Studiosorum considerat.
- §. VI. Rationem victus habendam esse adstruit.
- §. VII. De motu, quiete, habitaculo & amictu quedam proponit.
- §. VIII. Modum tractandi studia expedit.

S. I.

Esse nos *homines*, animaqve
præditos rationali, sæpe
satis meminimus; quamvis
pauci sint, qui per hanc
contemplationem se ad studia homi-
ne digna, ad mores Divinæ imagini
convenientes excitari patientur,
qvo prudentiæ, virtutis, sanitatis, a-
deoqve veræ felicitatis participes e-
vadant. Jurares plurimis videri animā
sibi pro sale datam ne corpus putre-
scat. Ast qui animū demittat, leq; *ani-*
mal qvoq; recte contëpletur, vix re-
peritur unus & alter. Est tanta ho-
minis præstantia scilicer, ut ab iis,
qyæ se aliquanto inferiora sunt, ani-
mantibus, aliqvid addiscere ipsi in-

A

de-

decorum videatur. Præterquam ve-
ro qvod rationi exercendæ extollen-
dæque amplissimum zoologia pate-
faciat cæpum, virtutum qvoqve
simulacra incitamenta que pandere
apta est, qvod ipsa etiam sacra pa-
gina vel millies testatur. Inprimis
vero in sanitate tuenda & conser-
vanda tam necessarium est, unum
semper oculum in animalia bruta
defixum habere, ut qvi hoc ne-
gligit, hic non magnopere pro-
gredi queat. Ut enim intellectus ho-
mini datus, si recte colatur, in sa-
nitate etiam conservanda insigne ad-
fert præsidium; ita, dum ille con-
culcatur, ceu in plerisque homini-
bus fieri videmus, & appetitui fre-
num laxatur, nequius in seipsum a-
nimal homine vix reperies, adeo
ut jure brutis in scholā tradi debeat,
qvo saltim rubore suffundatur. Ani-
malia vero illa præsertim huic con-
templationi subjicienda sunt, qvæ
plena libertate fruuntur, in qvibus
naturam, cui convenienter vivere

et-

etiam homini, habita tamen simul
justi & decori ratione, optima est
diæta, in sincero nitore reperies.
Pagellæ qvas vides B. L. nonnulla
qvoq; continet ex observatiōib⁹ zoolo-
gicis deducta. Levior qvam par est,
& minus culta videbitur forte hæcce
tractatio; verum mihi, cui vix ho-
rulas nonnullas, easqve non satis
quietas operi huic reliquit temporis
injuria, talis eligenda fuit materia,
qvæ ludendo qvasi tractari se per-
mitteret. Hinc per viam, jucundam
qvidem, ast minus tritam, nec senti-
bus plane vacuam properanti eve-
nit, ut lacero jam prodeat cultu fœ-
tus hicce juvenilis ingenii. Interim
tamen, cum tot animi culturam ex-
igentia scripta viderit cordatus le-
ctor, unicum, corporis etiam haben-
dam esse rationem juxta monens, illi
creaturum nauseam non induci pos-
sum ut credam.

§. II.

NE qvem morentur voces titula
inscriptæ, per diætam ratio-

nem in vita & viatu habendam, per
Studioſos eos, qvi in ſcholis & acade-
miis ſtudiiſ invigitant, intelligimus. Li-
ceat tamen & de infantia paueula
præfari. Non generari qvidem eru-
ditos verum fieri novimus, nec cru-
ditionem in patrimonii partem un-
qvā venisse. Aſt corporis ejusq; ſani-
tatis multum intereſt, qvalibus na-
tus ſis parentibus; fortes qvippe
generari fortibus docet natura. Poſt-
qvam lucem vidit infans, non erit
nimis curioſe tractandus, ſed in ſta-
tu naturali, quantum humana condi-
tio admittit, conſervandus; nec mu-
lierum ſuperſtitioſæ plerumq; circu-
ſpectioni nimiuſ locus dandus. Ex. gr.
ſi fuerit caput pro proportione cor-
poris juſto majus, cereum illud &
flexile conſtringere & in minus ſpa-
tium cogere conſuevere; aſt qvam
facile ſimul oſſiculum aliqvod ita
deprimi poterit, ut cerebrum con-
tinuo arrodat, & ad functiones a-
nimales inutile reddat? Occludun-
tur præterea hoc modo viæ illæ &
ſanguinis ductus, per qvos ſupra
cra-

cranium scandere illum oporteret;
hincqve continuus capitis dolor. At
quantum in studiis impedimentum!
Coarctatur denique hoc pacto caput
adeo, ut justam nequeat obtine-
re magnitudinem cerebrum. Hinc
testatur experientia, esse his ple-
rumqve ingenium obtusum. Inverto
enim consuetum illud: Stort Huf-
wud, litet wett; cum qvo majore
quis gaudeat cerebro, eo majorem
ei etiam esse intellectus capacita-
tem, potius videatur afferendum.
Assuefaciendus etiam est infans, ut
per nares semper spiritum ducat,
ubi natura particulas duriores per
mucum egerit, ast per os spiranti
omnis generis particulis patet in pul-
mones aditus. Transeo alia. Non
temere alio cibo quam lacte mater-
no nutriendus erit infans, idqve
per longum satis tempus. Hinc sa-
nitas & robur. Cogitavi interdum
multitudinem hominum in prima
infantia morientium, nec alia se mi-
hi probavit causa, quam quod ma-
tres

tres lac suum pusillo subtrahant. Præcipue si infans primis diebus lacte illo crudo materno caret, quod sordes in meconio jacentes ejicere aptum esset, vix perennat. Qvam nociva sit nutrix, alii dixerunt. Nec vaccino lacte eum cibare convenit. Non enim tam calidum ac oportet, nec tam spiritibus turgidum id consumere ei licet, nec tanta ac muliebre pollet efficacia. Et parce adhibeantur alii cibi, quos mandere infantibusque ingerere solent providæ scilicet nutrices. Intestinis molliculis hi sunt difficiles concoctu, in primis panis, qui & acido pollet, hincque adstringere & lac facile corrumpere potest.

§. III.

Non antequam firmitatem aliquam assequuti sunt pueruli, operi addicendi sunt, nec a somno nimium primis annis prohibendi, quod minus alacres eos reddit. In consuetudinem illam, quæ non gy-

nace-

næceum modo occupavit, verum & in pueros matrum solertia & elegan-
tia diffusa jam est, corpus nimium
quantum constringendi, non pos-
sum quin invehar. Præterquam e-
nim quod in seqviori sexu abortus
hæc lèpe caussa sit, ita coarctatur
ventriculus, ut cibum nutritioni ne-
cessarium non valeat assumere. Sen-
sim conversationi & licitis humanæ
vitæ deliciis assuefacienda est pue-
ritia, in primis illa, quam studiis
aptavit natura, ne tetricis Catoni-
bus regnum obruatur literarium.
Quam agunt homines in vita adul-
ta histriioniam, illam etiam in in-
fantia eos agere deprehendes, nisi
quod sinceram magis & simplicio-
rem illam hic reperies. Neque de
coronis, muneribus, opibus, verū de
nucibus res agitur. Tantum vero
abest, ut ab innoxiis ejusmodi ludis
prohibenda sit tenera ætas, ut eam
quocve interdum ad eos provocare
possit prudens ductor, qui simul di-
dicit cavere, ne nequitia sub illa li-
ceu-

centia radices agat. Mire enim ad
seriora agiles eos reddunt hæc lu-
dicra.

§. IV.

In primis vero parentum & infor-
matorum in eo hoc tempore ver-
sabitur cura, ut despiciant sedulo,
cui vitæ generi aptus sit pusio, ara-
re an legere malit. Si Minerva mi-
nus favente natus fuerit, vix ulla
vel rigidissima diæteticorum præce-
ptorum observatio ingenium illi in-
fundere valebit. Et paucis profuit na-
turæ vim intulisse. Inter pestes Rei-
publicæ nostræ merito numero,
qvod passim absqve ullo selectu scho-
lis addicantur pueri, cum tamen
ex omni ligno Mercurius, & ex qvo-
vis stipite Doctor fingi nequeat, nec
nucum putamina cum laureis baccis mi-
scere conveniat, ceu egregie Barclajus.
Hinc evenit, ut in reipublicæ nego-
tia tales homunciones qva data por-
ta ruant, dignis viam occludant,
aut si hoc minus successerit, vitiis
se

se addicant, reipublicæ inutilia pondera, præcipue cum ad minoris existimationis officia, qvibus tamen salus patriæ etiam nititur, dein redire turpe ducant. Bene perspecta pueruli indole & in litteras propensione, non puto grave erit, generosam regere mentem. Vel umbram virgæ & flexas leviter habendas heic sufficere credimus. Ast cohendum saepius est nimium studium, ne satietate literarum capiatur tenera ætas, aut corpus nimium exhauriatur. Pueritiam enim basin futuræ senectuti sternere est qvod statuamus.

§. V.

Eliminavimus, quantum fuit in no-
tis e scholis, studiis minus idoneos, eosqve ad agriculturam, artes manuarias, militiam, & alia id genus negotia remittimus. Ulterius comitabimur ingeos alacresq; ad Acadēias jam sui juris factos, visuri, qvam illi Musis inhient invigilentq;

Ait

Ast non obtingit gratis illis pretiosissima sapientia, cum haud levibus incommodis subjecti sint hi Musarū veri alumni. Ut alia jam taceam, postquam anima corpore potentior evasit, exultat ideo & semper altius scandere satagit; fatigatur vero insimul corpus & exhaeritur. Ast quo pacto hoc fiat videamus. Dum libris continuo assident, omnis demum lerna malorum, quæ vitam sequitur sedentariam, eos occupat, quæque eo pejor est, quo rarius se patefacit, anteqvam lecto nos affigit. Dumqve cerebrum summo cum appetitu literas digerit, non potest non corpus cibū male digerere. Spiritus enim dissipantur; ideoqve de imbecillitate ventriculi saepius eos conqueri audies. Hinc illæ lacrimæ: cruditates, flatus, color luridus, totiusqve corporis exhaustio. Paratas diceres morti prædas. Hinc que studiosos licet vel optimo antea prædisos temperamento in melancho-

cholicum sensim degenerare deprehendes, quoniam spirituosas sanguinis partes anima consumit, fæces corpori relinqvit. Dum libris affident, aliam haud minorem ventriculo inferunt injuriam illam mensæ apprimendo, quo pacto viæ humorum occluduntur, intestinorumque textura laceratur. Oculorum etiam dolor eruditis domestica est pestis, ut & calculus. Memorabile etiam est, eos quos ingeniorum phœnices veneramur, quam citissime malis hisce succumbere raroque canos videre.

§. VI.

Ante omnia cavendum Studiosis, ne unquam cibis se oppleant, & semper ad refectionem nunquam ad satietatem comedant, ne tonum ventriculus perdat, chylus sanguisque spissati evadant. Edones plerique que macros aridosque videas. Nec multimodos cibos latranti injec-

cere

cere stomacho licet. Simplicitatem enim amat natura, aversaturque chaos, antiquo illi haud absimile, ubi :

*Obstatq; aliis atiud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, bumentia sic-
cis,*

*Mollia cum duris, sine pondere habentia
pondus.*

Verum cum luxum saeculi corrige-
re non sit penes nos, leve indi-
cabo experimentum, unde collige-
re quis possit, an varii illi, quibus
oneratur mensa, cibi, conducant
nobis, nec ne. Misceatur in patel-
la ex unoqvoq; ferculo paululum. Si
miscela haec naufragia sit, noxios,
si bene sapiat, utiles judicabis ci-
bos. Hos enim boni saporis odo-
risque plerumque utiles credimus.
Putarunt antiqui Medici, coqui in
venticulo cibum. Huic coctioni au-
xiliares allaturi manus non coctos
solum, verum calidos & prope-
modum ferventes hominibus pra-
scripsere cibos. Ast nobis de fun-
ctiones

etione ventriculi meliora edoctis omnis calidus nimis cibus venenum putatur, frigidus aut tepidus utilis. Carnes non omnino noxiū putamus hominis nutrimentū, eosq;e hoc collocamus ordine, ut quadrumedibus primas tribuamus; dein avium genus prodire jubeamus; postea piscium familiam; ultimo denique insecta ponamus loco. Qvamvis sali tribuisse videatur Homerus, qvod ingenium acuat, dum imperitiam gentis alicujus descripturus ita canit:

οἱ δὲ ἵσται θάλασσαν

Ἄνθες δέ τις μετρυμένον εἶδεν
εὖθη.

Cibis tamen nimium salitis aut fumo duratis saepe uti nobis non placet. Confirmavit vero experientia, esse homini conveniens, non semper carnibus verum & interdum oleribus vesci. Cibum bis in die, mane & vesperi sumendum suarim, qvod sint ita æqua jejunii interstitia, & reliqua etiam hoc faciant animantia. Minus itaq;e fundata videtur consuetudo illa, meridie & vesperi ci-

cibum capiendi, meridie magis, ve-
speri vero minus, ubi tamē triploma-
jus inediae tempus est. Non timeo
ne objiciant, gravari ita cibo au-
reum tempus matutinum, & a stu-
diis eruditos divelli; nam parce co-
medentibus minus hinc est periculi.
De potu censeo, aquam puram &
limpidam esse naturae maxime con-
venientem; quamvis hiberno tem-
pore in locis nostris frigidis minus
conducere videatur. Possemus tum
cerevisia debili uti, vel aquæ pau-
lulū vini miscere. Vinum genero-
sum expresse in spirituum refectio-
nem creasse videtur Deus, hinc par-
ce sumrum eruditis utile est. Ne-
que lac suo defraudandum est elogi-
o. Fortes liqvores fermentati plus
damni quam utilitatis Studiosis affe-
runt. De aquis calidis *The &c.* i-
dem quod de cibis calidis judici-
um. Ventriculum enim apud erudi-
tos antea satis debilem corrumpunt.
Aqvas minerales non nisi exigente
necessitate & suadente experto cor-
da-

Gatoqve Medico potandas duxerim.
Nicotianam quoqve & spiritus de-
stillatos in pharmacopolium mitti-
mus, iis qvibus eos conducete cen-
suerit Medicus, divendendos.

S. VII.

Non statim a pastu motus exer-
cendus, nec mox a motu pastui
vacandum. Est vero maxime neces-
sarium, qvam s̄apissime corpus mo-
vere. Promovet adeo motus vivifi-
cam in homine humorum circula-
tionem, ut per eum cor, dum vas̄a
comprimuntur, in unoqvoqve artu
constitui diceres. Moderatam de-
ambulationem optimam motus spe-
ciem statuerim: eaq; ad udorem tan-
tum non vero sudorem est exercen-
da; cum transpirationis promoven-
dæ gratia fiat, transpiratio vero &
sudor non per eosdem exire dicantur
poros. Aëre sereno & cœlo ar-
ridente instituenda est deambulatio.
Cum studiorum ratio perpetuo ru-
sticari non sinat Studiosos, est tamen
rustica cum urbica s̄apius commu-
tan-

tanda vita. Semper videndum ut
in aëre puro particulisqve hetero-
geneis non nimis infecto vitam de-
gredi, non prope lacus, nec noto
expositi. A gravi enim aëre spiritus
animales deprimi certum est. Cum
lapideæ duras habeant exhalationes,
lignreas domus optimas judicamus.
Nec nimis angustum volumus mu-
seum, cum aér in parvis domibus ci-
to & quidem cum pulviculo exhau-
riatur, adeo ut respirationi dein in-
utilis evadat. Hinc quamvis fri-
gus urgeat, vestimentis potius quam
musei exiguitati fidendum. Eum e-
nim qui his bene munitus est, ple-
rasqve ægritudines vernales & autu-
males effugere experientia docet.
Sunt vero vestes eo meliores quo
magis naturales & commodiores.
Nox somno danda, non tamen o-
mnis, sed pro cuiusqve corporis
constitutione ad minimam quam po-
terit diuturnitatem quies restrin-
genda est.

§. VIII.

D'em esse Musis consecrandum, ipsa suadere videtur natura, quamvis & cibus, motus, recreatio partem ejus sibi vindicent. Non statim a cibo literis incumbendum ne concoctio impediatur. Nec plane fugiendi alii temporis furunculi; cum utriusque tam corporis quam animi ratio sit habenda, neque ita polienda anima, ut corporis cura plane omittatur, verum dispiciendum, ut anima & corpus amica conspiratione sibi invicem inserviant, non vero obstaculo sint, ne Plutarchi de bove & camello locum inveniat fabella. Otium etiam quoddam negotiosum Studiosos sibi concedere debere crediderim. Dum enim versicolorem mundi scenam, fortunae casus, astutiam ubique dominantem cogito, minus securam judico literariam simplicitatem, ni dispiciat simul illa, quo modo inter hanc Schyllam atque Charybdin tuta evadere, aliisque in littore constituta iter monstrare queat. Hoc vero

e libris, si vel dies & noctes velut ad metalla damnatus illis assideres, vix reperies. Non sufficit scire, etiam sapientum est. Diu vero a libris abesse ipsum Studiosi non ben vetat. Nec pulverem illum qui raro legentium libros oblidet utilem credas. Pulmonibus certe noxius est. Mensæ ad quas studetur, erunt ita comparatae, ne ventriculum laedant. In justa ab ocu lo proportione liber ponendus. Conducunt etiam obumbracula oculis. Nihil vero fere optima diæta prodest, nisi accesserit simul mens tranquilla & hilaris, ac ante omnia benedictio Dei, qui serio invocatus robur & vires lucubrationibus piis & utilibus largiri & potest & vult. Diu jam monitum oportuit, ne in certa aliqua diæta couisque progrediatur Studiosus, quo altera natura fiat. Verum adhuc in sanitate constitutum variis malis naturalibus assuescere illum oportet, quo mutationes supervenientes assuetum minus feriant. Omnes enim subitam mutationem periculose esse, quis est qui dubitet?